

1. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

УДК 35.086

СИНЕРГЕТИЧНІ ЕФЕКТИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЛАСТЕРІВ ПІДПРИЄМСТВ

Богма О.С., к.е.н., доцент

*Запорізький національний університет
Україна, 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66*

Miledi1982@mail.ru

Стаття присвячена дослідженню проблем та перспектив активізації інноваційної діяльності в Україні. Проаналізовано відмінності технологічної структури економіки України від технологічної структури економік розвинених країн світу. Проведено оцінку рівню інноваційної активності промислових підприємств України за період 2006–2012 рр. На підставі проведеного аналізу зроблено висновок щодо недостатності рівня інноваційної активності, впровадження інновацій та відтворення ринкового сегменту виробництва інноваційної продукції в Україні. Систематизовано основні чинники, що стримують розвиток інноваційної діяльності вітчизняних підприємств. Із урахуванням креслених позицій обґрунтовано необхідність пошуку шляхів активізації інноваційної діяльності в Україні, освоєння нашої державою технологій 5 та 6 укладів та її переходу на інноваційний шлях розвитку. Зроблено висновок щодо того, що один із шляхів формування інноваційної моделі розвитку вітчизняної економіки знаходиться в площині економічної синергетики. Доведено, що ефект синергії в межах провадження інноваційної діяльності може бути реалізований за рахунок створення в Україні інноваційних кластерів підприємств, які формують сукупний потенціал, що перевищує суму потенціалів його окремих складових, що вказує на виникнення в інноваційному кластері ефекту синергії. Розглянуто позитивні прояви ефекту синергії в межах створення інноваційних кластерів та доведено, що перетікання інновацій у кластері є найбільш важливою перевагою кластера як способу організації інноваційного виробництва та розповсюдження продукції. Обґрунтовано необхідність використання кластерного підходу як необхідної умови для активізації високотехнологічного виробництва та збільшення ефективності інноваційного розвитку в Україні.

Ключові слова: інноваційний кластер, синергетичний ефект, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток, інноваційний процес.

Богма Е.С. СИНЕРГЕТИЧЕСКИЕ ЭФФЕКТЫ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КЛАСТЕРОВ ПРЕДПРИЯТИЙ / *Запорожский национальный университет, Украина*

Статья посвящена исследованию проблем и перспектив активизации инновационной деятельности в Украине. Проанализированы отличия технологической структуры экономики Украины от технологической структуры экономик развитых стран мира. Проведена оценка уровня инновационной активности промышленных предприятий Украины за период 2006-2012 гг. На основе проведенного анализа сделан вывод касательно недостаточности уровня инновационной активности, внедрения инноваций и воссоздания рыночного сегмента производства инновационной продукции в Украине. Систематизированы основные факторы, которые сдерживают развитие инновационной деятельности отечественных предприятий. С учетом очерченных позиций обоснована необходимость поиска путей активизации инновационной деятельности в Украине, освоения нашим государством технологий 5 и 6 укладов и его перехода на инновационный путь развития. Сделан вывод относительно того, что один из путей формирования инновационной модели развития отечественной экономики находится в плоскости экономической синергетики. Доказано, что эффект синергии в пределах осуществления инновационной деятельности может быть реализован за счет создания в Украине инновационных кластеров предприятий, которые формируют совокупный потенциал, который превышает сумму потенциалов отдельных составляющих, что указывает на возникновение в инновационном кластере эффекта синергии. Рассмотрены позитивные проявления эффекта синергии в рамках создания инновационных кластеров и доказано, что перетекание инноваций в кластере является наиболее важным преимуществом кластера как способа организации инновационного производства и распространения продукции. Обоснована необходимость использования кластерного подхода как необходимого условия для активизации высокотехнологичного производства и увеличения эффективности инновационного развития в Украине.

Ключевые слова: инновационный кластер, синергетический эффект, инновационная деятельность, инновационное развитие, инновационный процесс.

Bogma E.S. SINERGISTICAL EFFECTS OF INNOVATIVE ACTIVITY OF CLUSTERS OF ENTERPRISES / Zaporizhzhya National University, Ukraine

The article is sanctified to research of problems and prospects of activation of innovative activity in Ukraine. The differences of technological structure of economy of Ukraine are analyzed from the technological structure of economies of the developed countries of the world. An estimation is conducted to the level of innovative activity of industrial enterprises of Ukraine for period 2006-2012. On the basis of the conducted analysis done conclusion in relation to insufficiency of level of innovative activity, introduction of innovations and recreation of market segment of production of innovative goods in Ukraine. Basic factors that restrain development of innovative activity of domestic enterprises are systematized. Taking into account the drawn positions the necessity of search of ways of activation of innovative activity is reasonable for Ukraine, mastering our by the state of technologies 5 and 6 modes and to her passing to the innovative way of development. Drawn conclusion in relation to that one of ways of forming of innovative model of development of home economy is in plane economic synergetic. It is well-proven that the effect of synergy within the limits of realization of innovative activity can be realized due to creation in Ukraine of innovative clusters of enterprises that form the combined potential that exceeds the sum of potentials of him separate constituents, that specifies on an origin in the innovative cluster of effect of synergy. The positive displays of effect of synergy are considered within the limits of creation of innovative clusters and it is well-proven that a crossflow of innovations in a cluster is the most essential advantage of cluster as to the method of organization of innovative production and distribution of products. The necessity of the use of cluster approach is reasonable as a necessary condition for activation of hi-tech production and increase of efficiency of innovative development in Ukraine.

Key words: innovative cluster, sinergistical effect, innovative activity is innovative development, innovative process.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сьогодні економічне зростання будь-якої країни базується на засадах науково-технічного прогресу, отже, провідні позиції на світовому ринку та виграш у глобальній економічній конкуренції отримують, насамперед, ті країни, які забезпечують максимально сприятливі умови для проведення наукових досліджень та активізації інноваційного розвитку.

При цьому, ефективне вирішення цих завдань зумовлює необхідність створення системи чіткої взаємодії та співпраці органів державною влади, представників бізнесу, науки та освіти на основі запровадження ефективних форм інноваційного розвитку, серед яких важливу роль відіграє створення інноваційних кластерів, які виступають важливою складовою економічної політики, орієнтованої на інноваційний розвиток у розвинених країнах.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Відзначимо, що на сьогодні існує численна кількість наукових досліджень у галузі інновацій, зокрема, таких відомих економістів, як М. Айкена, Х. Барнетта, С. Беккера, Р. Данкана, П. Дракера, Дж. Залтмена, К. Левіна, Е. Роджерса, Т. Уайслера, Г. Уатсона, Дж. Уїлсона, Дж. Холбека, Дж. Хейджа, Х. Шепарда. Значна кількість вітчизняних науковців присвятили свої роботи інвестиційно-інноваційним проблемам розвитку. Серед них О. Бондаренко, В. Гаврилова, Г. Голубенко, В. Колесніченко, О. Красовська, Л. Кузнєцова, В. Микитенко [1], В. Никифорова [2], Р. Федорович [3], Т. Циба та інші.

Проблеми, що пов'язані з організацією кластерів, їх ідентифікацією, функціонуванням та оцінюванням, тенденціями та перспективами розвитку розглядалися в численних працях зарубіжних учених: Н. Волкової, А. Воронова, А. Гусакова, А. Мазур, А. Маршала, Л. Мясникової, А. Міграняна, М. Николаєва, Д. Дарвента, М. Енрайта, Ф. Перру, М. Портера, В. Прайса, М. Сторпера. До найбільш відомих вітчизняних фахівців, які працюють у цьому напрямі, можна віднести М. Войнаренка, В. Гусєва, О. Длугопольського, К. Дудкіну, О. Зінченко, А. Кінаха, Р. Сіліна, С. Соколенко, Т. Цихана, В. Чевганову, В. Чужикова. Значний внесок у дослідження проблем організації та діяльності підприємств у межах кластерних структур; вивчення впливу кластерного підходу на підвищення ефективності інноваційного розвитку вітчизняних підприємств та інституцій зробили такі вчені, як П. Бубенко, Н. Герасимчук, О. Горняк, Г. Григор'єв, О. Гуменюк, П. Заремба, Г. Клейнер [4], Л. Петкова, В. Письмак, В. Ратушняк, Г. Семенов, О. Чупайленко [5], І. Швець та інші. Однак, враховуючи важливість проблем використання кластерного підходу з метою

активізації інноваційного розвитку вітчизняних підприємств, окремі аспекти умов та особливостей створення синергетичного ефекту в інноваційних кластерах вимагають більш детального розгляду.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Дослідити сучасну технологічну структуру економіки України та рівень інноваційної активності вітчизняних підприємств. Розглянути чинники, що стримують інноваційну діяльність вітчизняних підприємств. Обґрунтувати доцільність створення інноваційних кластерів як основи формування інноваційної моделі розвитку вітчизняної економіки та розглянути синергетичні ефекти від створення інноваційних кластерних об'єднань.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Згідно з оцінками експертів Організації економічного співтовариства й розвитку, економічне зростання держав у 50 рр. XX ст. на 37% пояснювалося науково-технічним прогресом, а на початок XXI ст. – вже на 65%. Цей фактор зумовлює близько 75% приросту продуктивності праці, понад 50% приросту національного доходу, істотно знижує собівартість продукції [6, с. 76]. У розвинутих світових країнах за рахунок інтенсивних темпів інноваційного розвитку, інтенсифікації продукування та практичного використання нових знань в управлінських, організаційних, технологічних, виробничих процесах на сьогодні досягається від 70% до 85% приросту їх ВВП, у той час як зростання ВВП за рахунок введення нових технологій в Україні оцінюється всього у 0,7-1%.

Отже, не можна не погодитися з твердженням, що саме заохочення товаровиробників до активізації інноваційних процесів у необхідних галузях забезпечить більші результати господарювання, ніж оптимізація рутинних промислових процесів, і сприятиме переходу України від статусу наздоганяючої індустріальної держави до постіндустріального суспільства [3].

На жаль, слід констатувати, що сьогодні технологічна структура економіки України суттєво відстає від технологічної структури економік розвинених країн світу (табл. 1).

Таблиця 1 – Порівняльний аналіз технологічної структури економіки України з технологічною структурою провідних країн світу

Критерій порівняння	Провідні держави Світової економіки				Україна
	США	Японія	Німеччина	Франція	
Питома вага технологій за укладами, %: третій четвертий п'ятий, в. т.ч. контролюється з 50 технологій п'ятого технологічного укладу шостий	22	6-8	15% 20% 60% 8-10 5%	3-5	60% 35% 3,9% 0,1%;
Місце країни в рейтингу конкурентоспроможності економіки держави за оцінками Всесвітнього економічного форуму 2012–2013 р.	5	9	4	23	84
ВВП у розрахунку на 1 особу відносно рівня США (100%)	100%	72,7%	73,2%	71,1%	13,4%
Питома вага високотехнологічної продукції в загальній вартості продукції промисловості, %	18,4%	16,7%	11,8%	13,5%	6,7%
Питома вага валових витрат на НДДКР у ВВП, 2012 р., %	2,68%	3,48%	2,87%	2,24%	0,89%
Частка експорту високих технологій, %	19,6%	12,6%	8,3%	5,9%	0,01%

Як бачимо з табл. 1, в Україні у 95% виробництва домінують 3-й і 4-й технологічні уклади, тоді як у розвинених країнах провідним виступає 5-й уклад з тенденцією до активного розвитку 6-го технологічного укладу. Якщо провідні країни, аналізовані в табл. 1, покращили своє місце в рейтингу конкурентоспроможності (США з 7 по 5 місце, Японія про двинулася на 1, Німеччина – на 2 позиції вверх), то Україна, навпаки, отримала зниження 11 позицій.

Протягом останніх років у розвинутих країнах зберігається тенденція до збільшення асигнувань на НДДКР: глобальні витрати за останнє десятиліття зростали швидше, ніж глобальний ВВП, що є ознакою широко розповсюджених зусиль економічних систем інтенсифікувати розвиток знань і технологій. Упродовж останніх десяти років зростання капіталовкладень у НДДКР спостерігається в США (на 46%), Японії (на 27%), ЄС-27 (на 18%). Витрати на наукову сферу України також щорічно зростають в абсолютному вимірі, але при цьому їхня частка у ВВП становить менше 1% ВВП [7].

Відповідно, розвинуті світові країни мають високий рівень експорту продукції, створеної за рахунок високих технологій, що дозволяє їм займати провідні позиції на світовому технологічному ринку, на відміну від України, частка експорту якої не перевищує 0,01% та свідчить про значний технологічний розрив з провідними країнами.

В Україні рівень інноваційної активності, впровадження інновацій та відтворення ринкового сегменту виробництва інноваційної продукції залишається недостатнім для забезпечення інноваційного прориву національної економіки. Згідно з даними Державної служби статистики України, за останні роки інноваційна активність промислових підприємств була такою (табл. 2) [8]:

Таблиця 2 – Інноваційна активність промислових підприємств України протягом 2006-2012 рр.

Показник	Показник						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, %	11,2	14,2	13,0	12,8	13,8	16,2	17,4
Загальна сума витрат підприємств, що займалися інноваціями	6160,0	10850,9	11994,2	7949,9	8045,5	14333,9	11480,6
Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	10,0	11,5	10,8	10,7	11,5	12,8	13,6
Кількість впроваджених нових технологічних процесів	1145	1419	1647	1893	2043	2510	2188

Як бачимо, становище у вітчизняній інноваційній сфері можна охарактеризувати як незадовільне, адже якщо в розвинених світових країнах питома вага інноваційно-активних підприємств складає 60–70%, то в Україні – 12-17%, тобто залишається значно нижчою (у 3-5 разів) за рівень розвинутих країн.

Отже, можна стверджувати щодо кризового становища в галузі вітчизняної інноваційної діяльності, показники інноваційного розвитку вітчизняних підприємств суттєво відстають від аналогічних показників підприємств розвинених світових країн, для яких активізація інноваційного розвитку виступає одним з головних завдань їх економічної стратегії.

У табл. 3 наведено основні чинники, що стримують розвиток інноваційної діяльності підприємств [9, с. 47].

Окреслені позиції зумовлюють необхідність пошуку шляхів активізації інноваційної діяльності в Україні, освоєння нашою державою технологій 5 та 6 укладів та її переходу на інноваційний шлях розвитку. При цьому, один із шляхів формування інноваційної моделі розвитку вітчизняної економіки знаходиться в площині економічної синергетики.

Таблиця 3 – Чинники, що стримують інноваційну діяльність вітчизняних підприємств

Чинник	Частка підприємств
Нестача власних коштів	83,0
Недостатня фінансова допомога держави	56,6
Великі витрати на нововведення	55,9
Високий економічний ризик	38,9
Недосконалість законодавчої бази	37,7
Тривалий термін окупності нововведень	34,6
Відсутність коштів у замовників	31,7
Нестача інформації про нові технології	19,5
Відсутність можливостей для кооперації з іншими підприємствами та науковими організаціями	18,5
Нестача інформації про ринки збуту	18,3
Відсутність кваліфікованого персоналу	17,2
Відсутність попиту на продукцію	16,0

Як стверджує В. В. Микитенко, передбачається, що ефективна взаємодія, цільова узгодженість й комплексність заходів розвитку інноваційної діяльності забезпечують досягнення ефекту більшого, ніж очікувався [1, с. 34].

При цьому, найповніше ефект синергії в межах провадження інноваційної діяльності може бути реалізований за рахунок створення в Україні інноваційних кластерів підприємств, які на сьогодні виступають однією з найбільш ефективних форм організації інноваційної діяльності. Враховуючи той факт, що кластер являє собою добровільне об'єднання підприємств, установ, організацій та окремих осіб на засадах партнерства, кооперації та конкуренції, таке об'єднання за рахунок співпраці, взаємодопомоги, обміну досвідом й ресурсами та використання можливостей партнерів по кластеру в довгостроковому періоді формує сукупний потенціал, який перевищує суму потенціалів його окремих складових, що вказує на виникнення в кластері ефекту синергії.

Відзначимо, що створення інноваційних кластерів дозволить зменшити або нівелювати дію більшості чинників, що стримують інноваційну діяльність вітчизняних підприємств. Щодо таких чинників, як нестача власних коштів, недостатня фінансова допомога держави та високий ризик, відзначимо, що в кластері ефект синергії досягається зниженням ризиків при спрямованому фінансуванні інноваційної активності в межах цільової галузі або кластера та характеризується приростом показника окупності інвестицій ROI, що виникає під впливом незапланованого приросту ефектів виробничої діяльності інноваційно-активних товаровиробників галузі (кластера). Інакше кажучи, значущою перевагою регулярного впровадження нововведень є отримання додаткового результату під дією закону синергії. Це означає не лише зростання капіталу й ефективності господарювання окремих підприємств – учасників кластера, а й загальнонаціональний ефект продукування інноваційної моделі розвитку на базі більшої віддачі від інвестованих коштів [2, с. 52].

Нестача інформації про технології та ринки збуту в межах кластера нівелюється за рахунок побудови кластера на засадах співробітництва, що означає доступ кожного члена кластера до інформації, ресурсів, технологій інших членів об'єднання. Кластер створює найбільш сприятливі можливості для кооперації з іншими підприємствами та науковими й освітніми організаціями, що, у свою чергу, сприяє активізації інноваційної діяльності, адже інноваційний процес досить часто вимагає ресурсів і компетенцій, які відсутні в межах окремо взятого підприємства, але наявні в межах кластерного об'єднання, при цьому, за рахунок їх поєднання, генерують більший економічний ефект. Проблема відсутності кваліфікованого персоналу може бути вирішена за рахунок членства в кластерах освітніх організацій, які можуть взяти на себе ініціативу підготовки фахівців необхідного профілю.

Підкреслимо, що перехід на інноваційну стадію розвитку стає можливим за рахунок створення умов для перетікання і створення інновацій всередині кластера. Обмін

інноваціями стає новою формою виробничого процесу. Кластери створюють інновації трьома шляхами: 1) шляхом різних форм спільних дій технопарків; 2) за рахунок посилення конкуренції між підприємствами, що входять у кластер; 3) за рахунок посиленої промислової та соціальної мобільності підприємств. Перетікання інновацій у кластері є найбільш важливою перевагою кластера як способу організації виробництва та розповсюдження продукції. Обмін інноваціями суттєво збільшує загальну конкурентоспроможність кластера, оскільки нові процеси і технології стають у кластері доступними для всіх підприємств, що створює нові конкурентні переваги. Це формує синергетичний ефект перетікання інновацій у кластері [5]. Крім того, безперечно, перевагою для посилення інноваційної компоненти в кластерах є особливість їх функціонування: перехід від жорсткого управління, що притаманного холдингам та іншим подібним структурам, до гнучких мережових структур, які здатні підвищити активність агентів-інноваторів (авторів інноваційних ідей), адаптивність агентів-імітаторів (які реалізують інноваційні ідеї) та реактивність агентів-фісилітаторів (які забезпечують фінансовими та іншими ресурсами цей процес) [4, с. 10].

Таким чином, інноваційний кластер сприяє оптимізації синергетичного ефекту за рахунок обміну позитивним досвідом, узгодження дій, витрачання більших коштів на НДКР, зниження ризиків, збільшення можливостей залучення інвестиційного капіталу, що, у підсумку, створює умови для створення замкнутих технологічних ланцюгів – від створення нового продукту або технології до його виробництва та виходу з ними на ринок.

ВИСНОВКИ

Отже, специфічною рисою діяльності інноваційного кластера є отримання всіма його учасникам ефекту синергії, який призводить до активізації їх інноваційної активності. Результатом діяльності інноваційних кластерів виступає генерування та впровадження інноваційних продуктів або технологій, які надалі розповсюджуються за всім ланцюжком кластерної взаємодії.

Таким чином, використання кластерного підходу в Україні є необхідною умовою для активізації високотехнологічного виробництва, збільшення ефективності інноваційного розвитку й досягнення високих його темпів, що, у свою чергу, дозволить Україні зайняти гідне місце на міжнародній арені.

ЛІТЕРАТУРА

1. Микитенко В. В. Адаптивна система управління інноваційними процесами на підприємствах / В. В. Микитенко, І. С. Геращенко // Проблеми науки. — 2008. — № 4. — С. 32—37.
2. Никифорова В. Г. Інноваційний розвиток підприємств у контексті технологічного оновлення економіки / В. Г. Никифорова, В. О. Кравченко // Вісник соціально-економічних досліджень. — 2013. — Вип. 2 (49), Ч. 1. — С. 48—53.
3. Федорович Р. В. Моделі, чинники та умови інноваційного розвитку / Р. В. Федорович // Управління розвитком. — 2005. — № 3. — С. 28 — 30.
4. Клейнер Г. Б. Синтез стратегии кластера на основе системно-интеграционной теории / Г. Б. Клейнер, Р. М. Качалов, Н. Б. Нагрудная // Наука. Образование. Инновации. — 2008. — № 7. — С. 56 — 65.
5. Чупайленко О. А. Складові синергетичного ефекту в інноваційних кластерах [Електронний ресурс] / О. А. Чупайленко. — Режим доступу : irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?
6. Кравченко В. О. Синергетичні ефекти інноваційної діяльності підприємств у контексті технологічного оновлення економіки України / В. О. Кравченко // Бізнес-інформ. — 2011. — № 11. — С. 75—77.
7. Науково-технологічна сфера України 2013 рік [Електронний ресурс] / Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України. — Режим доступу : http://www.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/article/13082.035.pdf
8. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
9. Щербань В. М. Товарно-інноваційна політика : навч. посіб. / В. М. Щербань, Л. Л. Козубенко. — К. : Кондор, 2006. — 396 с.

REFERENCES

1. Mikitenko, V.V. and Gerachenko, I.S. (2008), "Adaptive control system by innovative processes is on enterprises", *Science problems*, no. 4, pp. 32-37.
2. Nikiforenko, V.G. and Kravchenro, V.O. (2013), "Innovative development of enterprises is in the context of the technological updating of economy", *Announcer of socio-economic researches*, no. 2 (49), part 1, pp. 48-53.
3. Fedorovich, R.V. (2005), "Models, factors and terms of innovative development", *Management development*, no. 3, pp. 28-30.
4. Kleiner, G.B., Kachalov, R.M. and Nagrydnaya, N.B. (2008), "Synthesis of a cluster strategy based on system-integration theory", *Science. Education. Innovations*, no. 7, pp. 56-65.
5. Chypailenko, O.A. (2013), "Constituents of sinergistical effect are in innovative clusters", available at: nbuv.gov.ua/UJRN/ekmk_2013_1_11 (access February 10, 2015).
6. Kravchenko, V.O. (2011), "Sinergistical effects of innovative activity of enterprises are in the context of the technological updating of economy of Ukraine", *Business-inform*, no. 11, pp. 75-77.
7. A state agency is on questions science, innovations and informatization of Ukraine / (2013), "Scientifically-technological sphere of Ukraine", available at: www.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/article/13082.035.pdf (access February 10, 2015).
8. Government service of statistics, available at: www.ukrstat.gov.ua (access February 12, 2015).
9. Scherban, V.M. and Kozybenko, L.L. (2006), *Tovarno-innovatsiyna politika: navch. posib.* [Commodity-innovative politics], total, Kondor, Kyiv, Ukraine.

УДК 621.385.12

КЛАСИФІКАЦІЯ МЕТОДІВ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ПІДПРИЄМСТВ

Гилка У.Л., к.е.н., старший викладач

НКЦ Київської академії водного транспорту
ім. Петра Конашевича-Сагайдачного у м. Ізмаїл
Україна, 68600, Одеська обл., м. Ізмаїл, вул. Фанагорійська, 9

braila@yandex.ru

В Україні встановлена процедура аналізу фінансово-економічного стану підприємств. Підприємства можуть використовувати методики, які розробляються вітчизняними та іноземними науковцями чи фірмами або є результатом власних розробок. Усього було виявлено більше 60 методик аналізу, які відрізняються одна від одної. Проблема полягає в тому, що при потребі вибору певної методики аналізу складно орієнтуватися у великій кількості методик. Одним із підходів є розробка класифікації методик аналізу, яка дає багатоаспектне уявлення про зміст методик, їхнє призначення, набір показників. Огляд публікацій із зазначеної проблеми показує відсутність концептуального принципу при розгляді класифікацій методів аналізу. За допомогою концептуальних засад визначення напрямів класифікації методів аналізу пропонується спиратися на процес здійснення фінансово-економічного аналізу. Перший напрям класифікації методів аналізу полягає у виокремленні груп вихідних показників. Групи відображають такі характеристики: – *фінансові*: активи і пасиви, дебіторська і кредиторська заборгованість; – *виробничі*: виробничі потужності, обсяг виробництва; – *ринкові*: норма прибутку акціонерного капіталу, коефіцієнт «ціна/прибуток»; – *господарсько-економічні*: економічна ефективність діяльності, економічні показники інвестиційних проектів. Наведено 20 коефіцієнтів, які застосовуються в методиках. Більшість авторів використовують один і той же базовий набір коефіцієнтів. У деяких методиках додаються інші показники. Класифікація методик аналізу за видами діяльності показує, що із 43 методик 30 не спеціалізовані за видами діяльності підприємств. Із 47 розглянутих 21 методика має своїм призначенням виявлення загального фінансового стану підприємства. Більшість методик мають оціночний характер без визначеного цільового управлінського призначення. Запропоновані класифікації методик аналізу дають можливість науковцям і практикам здійснювати вибір за такими аспектами: –